

Regionale verdeling van het netto-nationaal inkomen

R. BRANSON,

Wetenschappelijk Medewerker WES.

Recente gegevens over een regionale verdeling van het nationaal inkomen zijn in België zeer zeldzaam. Het Nationaal Instituut voor de Statistiek heeft destijds wel een ventilatie opgesteld van het bruto-nationaal produkt naar provincies en taalstreken voor de tijdspanne 1955-1966; voor de periode nadien zijn — buiten de tewerkstellingscijfers — nagenoeg geen regionale welvaartsindicatoren ter beschikking¹. Om enigszins deze leemte op te vullen werd door het Centrum voor Economische Studiën van de K.U.L. een studie² uitgevoerd waarin de regionale verdeling van het netto nationaal inkomen voor de periode 1961-68 één der hoofdtema's was. In dit artikel zal de aandacht getrokken worden op de hoofdlijnen die uit dit werk resulteren.

Methodologische probleemstelling

Een eerste voorwaarde om aan de voorgestelde doelstelling tegemoet te komen was de noodzakelijkheid van een meer geactualiseerde regionale verdeling van het bruto-nationaal produkt om van hieruit een schatting te maken van de ventilatie van het netto-nationaal inkomen. Daarom werden de beschikbare cijfergegevens van het NIS verlegd tot 1968 via bijkomende schattingen die werden uitgevoerd aan de hand van de evolutie in de tewerkstelling en de zich wijzigende loonverhoudingen en produktiviteitskoëfficiënten van het kapitaal tussen de regio's³.

Het aldus bekomen bruto-regionaal produkt (BRP) stemt wel overeen met het bruto inkomen dat uit de produktie binnen de grenzen van een bepaald gebied ontstaat, maar niet met het inkomen dat toevloeit aan de inwoners

van dit gebied. Hierdoor heeft het BRP als welvaartsindicator voor een bepaalde streek ongetwijfeld een geringere betekenis.

Bij het nader toekijken wordt opgemerkt dat drie componenten het verschil uitmaken tussen het door de streek gekreëerde (of BRP) en het ontvangen inkomen.

Primo, het BRP bevat ook de afschrijvingen welke niet toevloeien aan de inwoners van het gebied.

Secundo, de tewerkgestelden die deelnemen aan de creatie van de totale toegevoegde waarde van de streek, zijn niet noodzakelijk in deze streek woonachtig. Er wordt dus geen rekening gehouden met de onderlinge verschuivingen in de inkomenpositie tussen de regio's, als gevolg van de pendelbewegingen.

Tertio, het BRP houdt tenslotte evenmin rekening met het feit dat de woonplaats van de financiers van kapitaalgoederen — die bijgevolg ook de begunstigde inkomenstrekkers zijn (van intresten, dividenden enz...) — meestal niet overeenstemt met de plaats waar het kapitaalgoed de toegevoegde waarde kreëert.

In de eerder geciteerde studie werd getracht het globaal storingseffekt van deze drie componenten te schatten om zodoende te kunnen overgaan van het bruto regionaal produkt naar het netto regionaal inkomen⁴.

Resultaten voor de Belgische provincies

A. Het bruto-regionaal produkt (BRP) en het netto-regionaal inkomen (NRI)

Een belangrijk resultaat dat duidelijk uit de berekeningen naar voren komt is het feit dat de procentuele verdeling van het netto-nationaal inkomen over de diverse provincies en taalstreken toch in sterke mate parallel loopt met de regionale ventilatie van het bruto-nationaal produkt. Onder de negen provincies worden slechts drie min of meer belangrijke afwijkingen genoteerd, namelijk Antwerpen (BRP 17,2 % en NRI 16,5 %), Oost-Vlaanderen (BRP 11,4 % en NRI 12,8 %) en Luik (BRP 11,1 % en NRI 10,2 %).

Op het vlak van de taalstreken wordt opgemerkt dat de positie van Vlaanderen lichtjes gunstiger uitvalt op basis van het netto-regionale inkomen dan wanneer het bruto-regionaal produkt als grondslag van de berekeningen wordt genomen. Voor Wallonië en Brussel doet zich het omgekeerde fenomeen voor.

B. Het gemiddeld netto-regionaal inkomen per actief persoon (naar woonplaats)

Enkel de provincies Brabant, Luik en Antwerpen zijn er in geslaagd een gemiddeld netto-regionaal inkomen per actief persoon te realiseren dat het Rijksgemiddelde overtreft. Onder deze drie provincies neemt Brabant, met een gemiddelde dat voor 1968 niet minder dan 18,6 % hoger is dan dit van het Rijk, de meest extreme positie in.

¹ Ondertussen heeft het N.I.S. ook de gegevens over de verdeling van het BNP voor 1967 en 1968 gepubliceerd. Dit cijfermateriaal heeft evenwel geen betrekking op de ventilatie van het netto-regionaal inkomen.

² R. Branson : *Regionale inkomensanalyse voor België*, Centrum voor Economische Studiën, K.U.L., oktober 1970.

³ R. Branson : *op. cit.*, Deel I, Hoofdstuk III : 'Het bruto-regionaal produkt', blz. III 1 - III 47.

⁴ R. Branson : *op. cit.*, Deel I, Hoofdstuk IV : Het netto-regionaal inkomen, blz. IV 1 - IV 22.

Het bruto-regionaal produkt (BRP) en het netto-regionaal inkomen (NRI) van de Belgische provincies (in lopende prijzen) 1961 en 1968.

	BRP in 1968		NRI in 1968 ^c		NRI per actief persoon (× 1.000 F) ³		NRI per inwoner (× 1.000 F) ³	
	× 1.000.000 F	in pct van het Rijk	× 1.000.000 F	in pct van het Rijk	1961	1968	1961	1968
Antwerpen	160.407	17,6	130.027	16,5	138,1	227,5	51,1	85,4
Brabant	255.524	28,1	224.396	28,4	166,8	262,2	65,4	104,0
West-Vlaanderen ^a	92.573	10,2	79.504	10,1	121,8	201,9	45,4	75,9
Oost-Vlaanderen	103.278	11,3	101.186	12,8	116,6	199,1	45,5	77,3
Henegouwen ^b	106.044	11,7	92.623	11,7	131,6	213,1	45,5	69,5
Genk	100.852	11,1	80.646	10,2	142,8	236,3	53,4	79,2
Limburg	45.255	5,0	38.768	4,9	114,5	189,6	37,4	60,2
Luxemburg	15.303	1,7	14.825	1,9	118,9	193,2	39,8	67,6
Namen	29.690	3,3	27.516	3,5	136,9	219,4	47,2	71,9
Rijk	908.926	100,0	789.491	100,0	137,7	226,0	51,0	81,9
Vlaanderen	428.503	47,2	382.050	48,4	126,3	210,0	46,7	77,8
Wallonië	269.347	29,6	237.316	30,1	136,7	221,4	48,5	74,6
Brussel ^c + Halle-Vilvoorde	211.076	23,2	170.125	21,5	173,3	282,7	70,2	110,3

^a Nieuwe omschrijving.

^b Oude omschrijving.

^c Het betreft hier het inkomen waaruit wel de afschrijvingen werden verwijderd, maar niet de belastingen en andere sociale lasten. Hierdoor werd geen rekening gehouden met het herverdelings­effekt van de transferten.

Van de zes overige provincies, die er niet toe komen het doorsneepeil te evenaren of te overtreffen, zijn de lage inkomenniveaus van Luxemburg en Limburg opvallend.

Uit de vergelijking tussen de jaren 1961 en 1968 kunnen de volgende konklusies getrokken worden :

de ordinale rangschikking van de negen provincies naar gemiddelde inkomenshoogte ondergaat bijna geen wijziging. Alleen de provincie Oost-Vlaanderen schuift van de achtste naar de zevende plaats ten nadele van Luxemburg;

de intensiteit van de inkomensverschillen wordt een weinig afgezwakt hetgeen onder meer blijkt uit de geringere afstand die de twee meest extreme posities — Brabant en Limburg — ten aanzien van het Rijk innemen. Deze tendens tot nivellering blijkt eveneens uit de grafiek van de taalstreken.

C. Het gemiddeld netto-regionaal inkomen per inwoner

De inkomensgemiddelden op basis van de totale bevolking leiden tot vrij belangrijke afwijkende resultaten t.a.v. de gemiddelden per actief persoon. Dit is hoofdzakelijk te wijten aan de regionale differentiatie in de werkloosheid en in de aktiviteitsgraden¹.

Een opvallend verschil dat tussen beide reeksen van gemiddelden wordt gekonstateerd is de minder gunstige situatie voor Luik, Namen en Henegouwen indien de totale bevolking als basiskriterium wordt gesteld. De provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Antwerpen verwerven daarentegen op grond van ditzelfde kriterium een betere positie. Uit het naast elkaar plaatsen

¹ Hiermee wordt de verhouding bedoeld tussen de beroepsbevolking en de totale bevolking.

van het gemiddeld netto-regionaal inkomen per inwoner van 1961 en 1968 resulteren de volgende besluiten :

onder de provincies die zich boven het Rijksgemiddelde situeren wordt opgemerkt dat de provincie Luik, die in 1961 nog een gemiddelde realiseerde dat het Rijksniveau met 4,6 pct overtrof, in 1968 er niet meer in slaagde het inmiddels opgedreven doorsneepeil van het Rijk te evenaren. De provincie Antwerpen kende daarentegen een gevoelige verbetering;

van de provincies die zich traditioneel onder het Rijksgemiddelde bevinden is de relatieve achteruitgang van Namen en Henegouwen t.a.v. het Rijk opvallend; anderzijds wordt de aandacht speciaal getrokken op de verbeterde situatie van Oost- en West-Vlaanderen;

op het vlak van de taalstreken realiseert Vlaanderen in 1968 een inkomen per capita dat lichtjes hoger is dan dit van Wallonië terwijl in 1961 precies het omgekeerd gold¹.

Resultaten voor West-Vlaanderen

A. De toestand in 1968

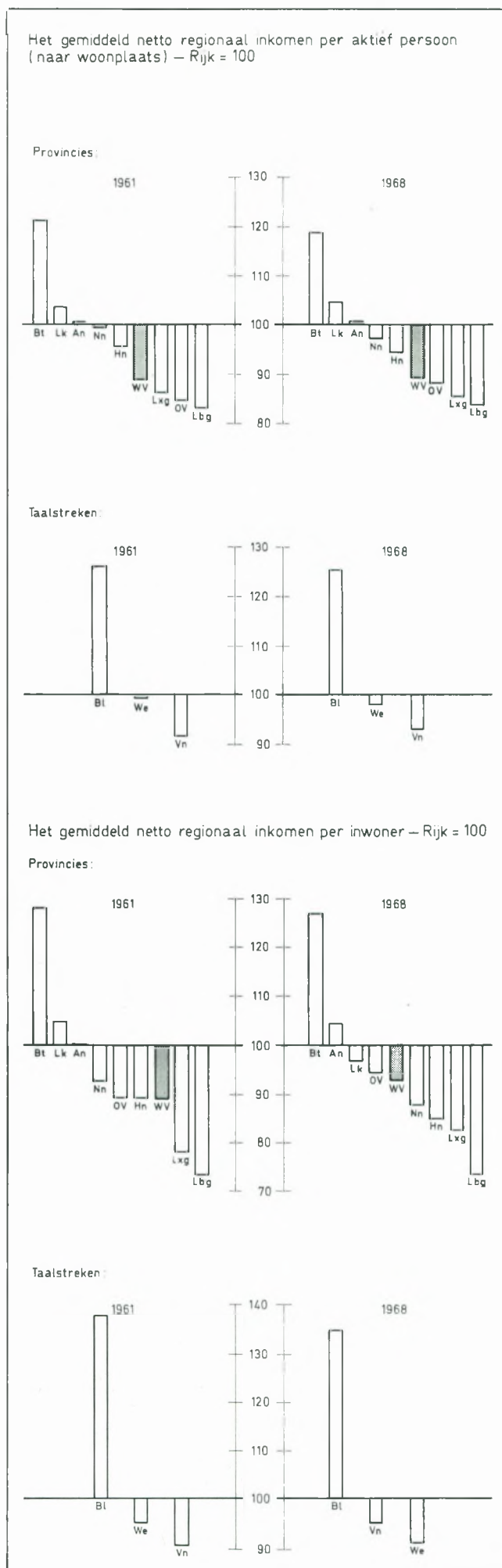
Het gemiddeld inkomen per capita bedroeg in 1968 voor West-Vlaanderen 75.900 fr. t.a.v. 81.900 fr voor het Rijk. Econometrische berekeningen hebben aangetoond dat dit negatief inkomensverschil van 6.000 fr. hoofdzakelijk door volgende factoren verklaard wordt :

1. de professionele structuur van de loontrekkende bevolking. Onder dit laatste wordt verstaan de onderlinge verhouding tussen het aantal arbeiders, arbeidsters, mannelijke en vrouwelijke bedienden. Het is duidelijk dat deze structuur een invloed heeft op het inkomenspeil van een regio. Zo zal in streken waar de goed betaalde professionele categorieën (bv. de mannelijke bedienden) sterk vertegenwoordigd zijn, het gemiddeld inkomen per capita uiteraard hoger zijn ten aanzien van die regio's die zich kenmerken door een belangrijke concentratie van professionele groepen met een gemiddelde lage loonuitkering (*Ceteris paribus*).

Voor de Westvlaamse realiteit is de relatief lage tewerkstelling bij de bedienden en de hoge activiteitsgraad van de vrouwelijke werklieden dan ook niet bevorderend voor een sterke inkomensakkumulatie per ingeschakelde arbeidskracht. De berekeningen toonden aan dat de zwakke professionele structuur van de loontrekkende bevolking voor ongeveer 1/3 de negatieve inkomensmarge verklaart;

2. het tewerkstellingspatroon. De verdeling van de loontrekkende bevolking (per professionele categorie) over de verschillende sectoren van de economische activiteit zal van gewest tot gewest verschillen en wel in deze zin dat in bepaalde streken zich een concentratie van de tewerkstelling kan voordoen in sectoren die op niveau van het Rijk gekenmerkt worden door een hoge produktiviteit, terwijl in andere streken het merendeel van de arbeidende bevolking tewerkgesteld is in 'over het algemeen' lage produktiviteitstakken. Aangezien mag verwacht worden dat er een parallellisme bestaat tussen het

¹ Indien men echter het globale inkomensvolume relateert aan de actieve bevolking dan is voor 1968 de situatie in Wallonië ietwat gunstiger dan in Vlaanderen (zie grafiek).

loonniveau en de produktiviteit, zal in het eerste geval de inkomensvorming sterker zijn dan in het tweede¹.

Voor West-Vlaanderen is het effect lichtjes negatief; 1/6 van het inkomensverschil wordt inderdaad verklaard door een Westvlaamse economische structuur die iets zwakker is dan deze van het Rijk. De belangrijke aanwezigheid van problematische sectoren, zoals textiel, kleding en konfektie is hier niet vreemd aan;

3. de regionale loonverschillen binnen de sectoren. Een belangrijke komponent in de negatieve inkomensmarge wordt gevormd door de nadelige bijdrage van de regionale loonverschillen die zich per professionele categorie binnen de diverse sectoren voordoen. Uit nader onderzoek is inderdaad gebleken dat het merendeel van de Westvlaamse bedrijfstakken per professionele groep lonen uitbetalen die 5 à 20 pct (naargelang de sektor) beneden het niveau van het Rijk liggen.

Het totaal verlies van deze nadelige regionale loonstruktuur bedroeg in 1968 per inwoner 2.500 fr. of bijna de helft van het te verklaren inkomensverschil. Er dient echter aan toegevoegd dat de provincie Brabant en in mindere mate ook Antwerpen het rijksgemiddelde zodanig opvoeren dat nagenoeg alle andere provincies negatieve loonverschillen realiseren.

4. Andere factoren die de diskrepantie tussen het Rijk en West-Vlaanderen vergroten is de geringe concentratie van de inkomens uit vermogen en de tamelijk sterke aanwezigheid van semi-marginale inkomens die een deel der Westvlaamse pendelaars in andere streken gaan verdienen. Verder weze opgemerkt dat de inkomens die toevloeien aan zelfstandigen bijna niet deelnemen aan het tot stand brengen van de negatieve inkomensmarge.

Weliswaar wordt door de belangrijke vertegenwoordiging van de landbouwers een negatieve post geboekt, maar deze wordt bijna geheel gekompenseerd door de hoge inkomens van deze zelfstandigen die actief zijn in de toeristische bedrijvigheid zodat voor het geheel van de zelfstandige bevolking het resultaat nagenoeg nihil is. Indien enkel zou rekening worden gehouden met de hierboven opgesomde komponenten dan zou het gemiddeld inkomen per capita van West-Vlaanderen in 1968 niet 6.000 fr. — zoals vooropgesteld — maar wel 8.500 fr. beneden het rijksgemiddelde liggen. Het effect van de negatieve determinanten wordt echter voor een deel gekompenseerd door een gunstige verhouding tussen

de actieve bevolking en de totale populatie. Uit deze hogere aktivitetsgraad resulteert logischerwijze ook een sterkere inkomensvorming waardoor de negatieve inkomensmarge kan verkleind worden.

B. Evolutie 1961-68

In 1961 bedroeg het gemiddeld inkomen per capita van West-Vlaanderen 5.600 fr. minder dan het Rijksgemiddelde; in 1968 was de marge vergroot tot 6.000 fr. (in lopende prijzen). Op het eerste gezicht blijkt de positie van West-Vlaanderen lichtjes verslechterd. Er dient echter gewaarschuwd tegen een dergelijke benadering. Het concept 'positief of negatief inkomensverschil' dient immers in deze context in relatieve zin begrepen te worden aangezien door het steeds groter worden van het nationaal inkomen ook in absolute termen de inkomensdispariteiten zullen toenemen; daarom is het best de regionale dispariteiten uit te drukken in promille van de overeenkomstige jaargemiddelden van het Rijk. Bij toepassing van deze indices blijkt dat in 1961 het Westvlaams gemiddeld inkomen per capita 118 promille beneden het doorsneepeil van het Rijk bleef, terwijl in 1968 deze marge nog slechts 74 promille bedroeg. De verbetering van 44 punten die zich in de periode 1961-68 voltrok was volgens onze ekonometrische berekeningen voor ca 50 pct te wijten aan een verbeterde verhouding van de beroepsbevolking² tot de totale populatie en voor ca 45 pct aan de inkrimping van de werkloosheid.

*
**

Bij dit alles dient opgemerkt dat de geciteerde kwantiteiten, voorzichtigheidshalve eerder als tendens-aanduidende grootheden moeten geïnterpreteerd worden, waarbij het preciese kwantitatieve resultaat minder belangrijk is.

Als slotsom komt naar voren dat in België nog steeds belangrijke regionale inkomensverschillen aanwezig zijn, alhoewel een zekere tendens tot nivellering niet te ontkennen valt.

¹ Het gaat hier enkel om loonverschillen tussen sectoren en dus niet om loonverschillen die zich voordoen binnen de sectoren tussen verschillende regio's. Deze problematiek wordt in het derde punt behandeld.

² Werklozen inbegrepen.